

Dr. sc. Mirna Marić, muzikologinja i profesorica na Učiteljskom fakultetu u Rijeci, osvrnula se na glazbenu djelatnost Zlatka Špoljara, osobito na glazbu namijenjenu djeci. Istaknula je kako će Špoljarova ostavština uvelike koristiti Katedri za istraživanje glazbene baštine pri Ustanovi Ivana Matetića Ronjgova.

Skupu su nazočili studenti prve godine pedagogije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koji su tako iz prve ruke upoznali ostavštinu značajnog hrvatskog učitelja i pedagoga, čiji im rad i pristup djeci može biti samo pozitivan uzor u profesiji koju su izabrali kao svoj životni poziv.

Marijana Ivanković

Znanstveni skup *Iso Kršnjavi – veliki utemeljitelj*, 21. – 23. 11. 2012., Zlatna dvorana – Hrvatski institut za povijest, Zagreb

U Zagrebu je od 21. do 23. studenog 2012. godine održan znanstveni skup *Iso Kršnjavi – veliki utemeljitelj*, priređen u povodu obilježavanja 85. obljetnice njegove smrti. Skup su organizirali Hrvatski institut za povijest i Institut za povijest umjetnosti, a pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske Ive Josipovića.

Uz organizaciju znanstvenog skupa priređene su i dvije izložbe. U Modernoj galeriji u Zagrebu priređena je izložba *Prema impresiji 1871. – 1881. : Iso Kršnjavi, Nikola Mašić, Ferdo Quiquerez*, autorice Dajane Vlasisavljević, a u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu *Iso Kršnjavi – veliki utemeljitelj: ministar europskog duha* – autori izložbe su Marina Bregovac Pisk i Kristian Gotić.

Tijekom tri dana trajanja skupa ukratko je predstavljeno 55 tema vezanih uz njegov život i rad. Stručnjaci i znanstvenici iz brojnih institucija pokušali su bar djelomice ukazati na veličinu njegova djelovanja tijekom plodnoga življenja – življenja u hrvatskom prostoru tijekom vrlo turbulentnog društveno-političkog, ekonomskog, kulturno-povijesnog i umjetničkog vremena, kako za Hrvatsku tako i za njegov cjelokupni život i rad.

Iz suvremene perspektive nastojalo se sagledati ulogu i značenje dr. Ise Kršnjavoga u kulturnoj, umjetničkoj, znanstvenoj i političkoj povijesti hrvatskoga prostora. Stoga se i u ovom prikazu nastoji ukazati na neke od glavnih značajki njegova djelovanja.

Dr. Iso Kršnjavi istaknuti je hrvatski političar (zastupnik u hrvatskom Saboru, vijećnik Gradske skupštine, te naposljetku predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu hrvatske Zemaljske vlade), sveučilišni profesor, slikar, pravnik, školski reformator, književnik i prevoditelj. Godine 1877. postaje prvim profesorom povijesti umjetnosti i klasične umjetničke arheologije na zagrebačkom Sveučilištu. Njegova nastavna djelatnost obilježena je znanstvenim i umjetničkim ekskurzijama, zalaganjem za upotrebu novih tehnologija u svrhu populariziranja znanosti i umjetnosti i drugim.

Prvi je ravnatelj Strossmayerove galerije slika u Zagrebu. Bio je imenovan predstojnikom (ministrom) Odjela za bogoštovlje i nastavu u Zemaljskoj vladi u Zagrebu (1891.-1896.) i u tom kratkom razdoblju u potpunosti je preobrazio i modernizirao

društveno-kulturni život u Hrvatskoj. S *Društvom umjetnosti* postavio je temelje brojnim velikim projektima. Na svojem je putu između zemaljskih i gradskih vlasti zajedno s Hermanom Bolléom osnovao *Muzej za umjetnost i obrt* (1880.) iz čijih je zbirki izdvojen materijal za kasnije osnovan *Etnografski muzej* i *Obrtnu školu* (1882.) kao zavode *Društva umjetnosti*.

Iz *Obrtne škole* vodi put ka osnivanju *Graditeljske*, pa *Srednje i Više tehničke škole* do *Tehničkog fakulteta*. Prijedlog Kršnjavoga iz 1874. da se osnuje *Gyps-Museum*, u zametku na *Školskom forumu*, ostvaren je i danas je to *Gliptoteka HAZU*.

Kao predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu proveo je niz reformi u srednjoškolskoj i visokoškolskoj nastavi. Provodi niz reformi u nastavi i tipološkoj izgradnji škola po suvremenim principima, uvodi tjelovježbu i pjevanje kao obvezne predmete, švedski slöjd. Njegove su ideje crpljene iz europskoga školskog sustava (gombanje, ženske škole, stručne i obrtne škole, reprodukcije umjetničkih djela u nastavi, osniva zavode za slijepe i gluhojunge itd.).

Uz reforme na Sveučilištu nabavlja 1193 sveska Springerove biblioteke iz povijesti umjetnosti i arheologije, biblioteku Nikole Zrinskog, veliku numizmatičku zbirku za Arheološki odjel. Preuredio je Arheološki odjel Narodnog muzeja i kupio zbirku antičke skulpture grofa Nugenta, tako da je hrvatski muzej bio jedan od najbogatijih u Monarhiji.

Počeo je izdavati znanstvenu biblioteku za sveučilišne studije. Podupire Maticu hrvatsku da izdaje prijevode grčkih, latinskih i novovjekih klasika i drugo.

Osiguravši materijalna sredstva za dalekosežne projekte, osnovao je školske institucije i obnovio velik broj crkava. Za njegova je predstojnikovanja izgrađen i obnovljen veliki broj crkava (zagrebačka prvostolnica, grkokatolička katedrala u Križevcima, saborna crkva u Pakracu, obnova i pregradnja marijanskoga svetišta u Mariji Bistrici i drugo, a sve prema Bolléovim nacrtima). Prema njegovoj ideji podignut je tada najveći kompleks školskih zgrada, *Školski forum* u Zagrebu s klasičnom i realnom gimnazijom, trgovačkom školom, gombaonom i aulom za izlaganje odljeva antičke skulpture, zgrade gimnazije na Sušaku te zgrade brojnih drugih školskih ustanova. Ukupno je obnovljeno i podignuto preko 90 učevnih zavoda i više od 90 crkava. Za izgradnju nove Sveučilišne biblioteke sudjeluje u koncepciji ikonografskog programa u dvoranama. Kao predsjednik *Društva umjetnosti* 1905. godine osniva *Modernu galeriju* te *Dom hrvatskih likovnih umjetnika*. Inicijator je i organizator brojnih izložaba u Hrvatskoj, ali i sudjelovanja Hrvatske na zemaljskim, milenijskim te svjetskim izložbama na kojima će Hrvatska postići iznimne rezultate te polučiti brojna priznanja i nagrade.

Njegova je zasluga likovni i dekorativni program uređenja reprezentativnih prostora vladina Odjela za bogoštovlje i nastavu u Opatičkoj ulici br. 10 u Zagrebu, a umjetnicima su omogućeni poslovi na opremanju objekata koje je poduzimao njegov Odjel. Izgrađeni su brojni umjetnički atelijeri iz kojih će se uz njegove praktične prijedloge razviti *Viša škola za umjetnost i umjetni obrt*, a iz nje *Akademija likovnih umjetnosti*. Potaknuo je svojim vezama dugo odgađanu izgradnju *Zemaljskoga narodnog kazališta*.

Njegovi novinarsko-publicistički članci, što u dnevnom tisku, što kao separati, obuhvaćaju aktualna politička pitanja i izazivaju najviše suprotstavljenih političkih tonova. Angažiran pristup pojavama s potrebom da oblikuje javno mnijenje i utječe na društvene procese ostavit će trajan trag. Bavio se i likovnom kritikom i estetičkim problemima graditeljstva. Pišući o umjetničkom obrtu i hrvatskoj srednjovjekovnoj povijesti napisao je putopise *Listovi iz Slavonije i Iz Dalmacije*. Preveo je Danteovu *Božanstvenu komediju*, a pisao je i romane i drame. Svoje doživljaje i razmišljanja o hrvatskoj politici zabilježio je u dnevniku: *Tagebuchbemerkungen 1887-1919*, a njegovi *Zapisci iza kulisa hrvatske politike I.-II.* objavljeni su 1986. godine u Zagrebu. Fasciniran životom sv. Franje Asiškog posvetio mu je neke književne radove.

Gotovo je nepregledan broj njegovih projekata i ostvarenja. Ostavio je neizbrisiv pečat na hrvatskoj kulturnoj, obrazovnoj, znanstvenoj i političkoj povijesti. Kršnjavi je svojim organizacijskim sposobnostima te znanstvenim i umjetničkim djelovanjem obilježio jednu cijelu kulturnu epohu u Hrvatskoj. Postaje graditeljem hrvatskoga kulturnoga prostora, iako je njegovo djelovanje ovisilo o aktualnim političkim odnosima. Trebalo se snalaziti između habsburške i ugarske krune koja je, osim povijesnoga prava, zadržala i veći dio financijskih poslova.

Hvaljen je i osporavan, o njemu se mnogo govorilo i pisalo, kritiziralo, objektivno i neobjektivno, kako su diktirala određena društveno-politička strujanja. Nadajmo se da će rezultati ovoga znanstvenog skupa objavljeni u zborniku bar djelomice rasvijetliti rad i djelovanje kao i brojne rezultate jedne iznimno kompleksne osobe kao što je Iso Kršnjavi, ali osobe koja je bila u pravo vrijeme na pravom mjestu. Jer sve ono što je ostavio iza sebe brojne generacije baštine i danas.

Vesna Rapo